

מבט מכיוון דרום מזרח לעבר פארק נחל אלכסנדר - קלנסווה ברקע. הדמיה,

פארק תעשיות נחל אלכסנדר

העירונית של הקהילה המקומית באזור (בהיבט שטחים פתוחים), בעשרות השנים הבאות, קשורה ביצירת שותפות תכנית האב מובאת כשותפות של הקהילה (כולל שותפות פנים-קהילתית בין מושבים יהודיים וערים ערביות), בעלי הקרקע ורשות הנחל. בבסיס השותפות עומד עקרון יצירת הערך לכל השותפים, באופן הבא:

- **יצירת אמון ותקווה לשינוי** - קביעת העיקרון המנחה את שלביות המימוש: "הפארק קודם" תחילת ביצוע הפארק כבר במהלך הליכי התכנון של המרכיב הכלכלי.
- **המרכיב הציבורי החיוני למרחב** - בעלי הקרקע יציעו קרקע פרטית בבעלותם לפיתוח פארק נחלים ומרכז מחקר וחינוך סביבתי - זאת מתוך הבנה שהשינוי הסביבתי הנדרש יכול להתממש רק בליווי תהליכים עמוקים של חינוך סביבתי וכי שיפור פיזי לבדו לא ישיג את השינוי הנדרש.
- **המרכיב הכלכלי, מתחם תעשיות מיחזור** יוקם על קרקע מופרית - גוף הפסולת היבשה. מפעלים אלו

פרויקט בשיתוף הקהילה - פארק נחל משוקם - מרכז מחקר וחינוך סביבתי. במסגרת שיקום אתר פסולת ליד טייבה וקלאנסווה, בסמוך לנחל אלכסנדר, חוברים יחד כמה כוחות על מנת לייצר פארק ציבורי פתוח לרווחת אנשי קלאנסווה וטייבה לצד פארק תעשיות מיחזור על גבי הר הפסולת המשוקם. פרויקט זה הינו דוגמה לעשייה המשלבת בין תחומים - שיקום נופי, שיקום אקולוגי ופעילות חינוכית-חברתית-אזרחית

מדרום לקלאנסווה, בשטח השיפוט של טייבה, בסמוך לנחל אלכסנדר, מצוי אתר פסולת יבשה שהוא חלק מפרויקט שיקום סביבתי רחב בשיתוף הקהילה המקומית. הר הפסולת הקיים למעלה מ-15 שנה והתנשא לגובה של כ-40 מטר מעל לסביבתו, היווה סמל בעיני הקהילה למצב הסביבתי המדרדר של האזור. הפרויקט, הנמצא בהליכי תכנון מתקדמים, מבוסס על הכרה כי האפשרות היחידה להציע תועלות סביבתיות לאיכות החיים

דני עמיר
וצאלה קרניאל

תכנית האב סוואת כשותפות של הקהילה, כולל שותפות פנים-קהילתית בין מושבים יהודיים וערים ערביות, בעלי הקרקע ורשות הנחל

חתך אופייני למבנה השטח המתוכנן.

האתר בתום הורדת רום ההר.

הר הפסולת בגובה 40 מטר, טרם השיקום.

החזון התכנוני המוצע מבטא את הסיכוי היחיד, בעשרות השנים הקרובות, לספק לתושבי קלנסואה (ואולי גם לתושבי טייבה), מערך שטחים פתוחים מגוון ועשיר על בסיס פרטית שתימסר לציבור

מיועד בעתיד למעבר תשתיות נוספות - כביש 6, קו מתח ומסילת הרכבת המזרחית (כולל תחנת רכבת).
 כחינת צילומי אוויר של המרחב מן השנים האחרונות מלמדת על עוצמת ההפרה של המרחב המיועד להישמר כאזור פתוח לנחל וסביבותיו בתכניות המתאר. ניתן לראות את זליגת הבינוי (בינוי למגורים וכן מבנים חקלאיים ולבעלי-חיים) מתוך היישובים אל השטחים הפתוחים. הגידול העקבי בכמות המבנים והגידור, קוטע את רצף השטחים הפתוחים ומקטין את שטחם. שינוי זה מעיד אף על המעבר מן החקלאות המסורתית שאפיינה את האזור בעבר לגידול בעלי-חיים, שימושי תעשייתיים ואף למגורים.

כחינה תכנונית של המרחב העירוני בסביבת האתר (טיבה וקלנסואה) בהתאם לייעודי הקרקע הקיימים ולמגמות התכנוניות בתכניות המתאר החדשות, מלמדת כי הערים הסמוכות, קלנסואה וטיבה (20,000 נפש ו-45,000 נפש בהתאמה), סובלות ממחסור חריף בייעודי קרקע לשטחים ציבוריים פתוחים לטובת פעילויות פנאי ונופש. היקף השטח הציבורי הפתוח המוצע בתכניות המתאר לקלנסואה וטיבה הוא כה מצומצם ואינו מתקרב לסטנדרטים התכנוניים הנגזרים מתדריכי התכנון להיקפי שצ"פ לנפש. הסיבה המרכזית לכך היא הבינוי הצפוף ומבנה הבעלות הפרטית על הקרקע. בקלנסואה, למשל, אין בנמצא ולו מטר מרובע אחד של שצ"פ מפותחו כ-20,000 תושבים, בהם ילדים רבים, אינם זוכים כלל לשימוש בשטח ציבורי פתוח! המודעות הגוברת לחשיבות השמירה על אורח חיים בריא, הכולל גם הקפדה על פעילות גופנית גבוהה, מתחזקת מאוד גם במגזר הערבי. הביקוש לשימוש בשטחים ציבוריים פתוחים

יפעלו בטכנולוגיות מיחזור מתקדמות, מתוך שמירה על סטנדרטים סביבתיים מחמירים. מרכיב זה כולל בחובו ערך רב לקהילה בהיבטים של תעסוקה, תעסוקת נשים (בקרבה לבית), ארנונה לרשויות וכדומה.
 התכנית תלווה בשיקום אקולוגי של קטעי הנחלים אלכסנדר וורד כחלק מפארק הנחלים המתוכנן עם רשת משלימה של **צירים ירוקים** שתחבר את כל היישובים אל המתחם וכינם לבין עצמם.

הבסיס לתכנון המוצע הוא ניתוח מפורט שערך צוות התכנון לפארק המיחזור, הכולל: מתכננים סביבתיים, אדריכלי נוף, אקולוג, הידרולוגים ואנשי ניקוז, מהנדסי תנועה ויועצים בתחום הקהילה והחינוך.

ניתוח זה כלל ניתוח סטטוטורי מפורט של ייעודי הקרקע החלים על סביבת התכנית באזורים סמוכים, ניתוח של שימושי הקרקע הקיימים במרחב, עם דגש על מערך השטחים הפתוחים וניתוח של ערכיות אקולוגית, נופית ושל משמעויות הידרולוגיות.

כהשלמה לניתוח המצב הקיים על פי ייעודי הקרקע, שימושי הקרקע וערכיות המרחב הסובב, נבחנה גם התאמת התכנית המוצעת למדיניות המשרד להגנת הסיבה לאתרי טיפול בפסולת. במסגרת זו נבחנו המדיניות הארצית שמקדם המשרד להגנת הסיבה, כפי שזו באה לידי ביטוי בחקיקה, והמדיניות המחוזית של מחוז המרכז, כפי שזו באה לידי ביטוי בתכניות האב המחוזיות לטיפול בפסולת יבשה ומעורבת.

מכחינת שימושי הקרקע, האזור המיועד בתמ"ס 21/3 לנחל וסביבותיו והחל גם על מתחם אתר הפסולת, הינו אזור מופר קשות, בעל חשיבות אקולוגית וסביבתית נמוכות. האתר ממוקם במרחב חקלאי של שדות חקלאיים עונתיים, מטעי זיתים וחממות המשמש גם למעבר תשתיות רבות ואף

פנו כמיליון מ"ק פסולת יבשה מרום ההר לבורות פסולת אטומים שנכרו לרגלי ההר

פארק המיחזור המוצע דרומית לקלנסווה, עומד באופן מלא במטרות וביעדים שהגדיר המשרד להגנת הסביבה לאתרי טיפול בפסולת. האתר נמצא בשטח מופר, המשמש כיום להטמנת פסולת ולתחנת מעבר לטיפול בפסולת, ומיקומו נגיש מכבישים בין-עירוניים. לא מן הנמנע ששדרוג האתר למתקן קצה, בהתאם למתודולוגיה שהוגדרה בתכנית-האב לפסולת מעורבת במחוז המרכז, יסייע לעמוד במטרות וביעדי המשרד להגנת הסביבה בכל הקשור לצמצום כמות הפסולת הנוצרת בישראל ולהפחתת הפסולת המועברת להטמנה.

שותפות לפרויקט: **משרד אדריכלות נוף טלי טוך ותמי ינר סרגוסי/ משרד אדריכלות נוף טוך-סרגוסי בע"מ.** טלי טוך מוסיפה כמה הדגשים לגבי הפרויקט, להלן דבריה: פרויקט זה הוא דוגמה מצוינת לעשייה המשלבת בין תחומים - שיקום נופי, שיקום אקולוגי ופעילות חינוכית-חברתית-אזרחית. במסגרת ההצעה לשיקום אתר פסולת ליד טייבה וקלאנסווה, בסמוך לקטע מוזנח של נחל אלכסנדר - חוברים יחד כל הכוחות הללו על מנת ליצור פארק ציבורי פתוח לרווחת אנשי קלאנסווה וטייבה ופארק תעשיות מיחזור על גבי הר הפסולת המשוקם.

תמונת האתר טרם השיקום.

מבחינה נופית - מתוכנן שיקום הנחל בעזרת שינוי החתך ותכנון שביל הליכה ורכיבה על אופניים לאורכו, עם אתנחתאות מוצלות ונקודות תצפית עם צמחיית גדות אופיינית. שביל זה ייקשר למערכת השבילים האזורית דרך נחל וורד והדרכים החקלאיות. הנוף החקלאי והבוטנים יאפיין את הפיתוח הנופי ויטפס על ההר. למרגלות ההר, על שטחים פרטיים של היזם שיינתנו לרווחת הציבור, מתוכנן שטח ציבורי פתוח. בשטח זה יוכלו תושבי האזור לנפוש ולשהות. חשוב לומר שבשתי הערים אין כמעט בכלל שטח ציבורי פתוח. קיים צורך גדול לאזורי פיקניק, שבילי הליכה וספורט ומקומות משחק לילדים בגילאים שונים. כמו כן, במסגרת השיקום מתוכנן מרכז חינוכי סביבתי בשפה הערבית שישתלב בפארק ובעשייה סביבו.

צוות התכנון:

ר"צ התכנון ותכנון סביבתי - דני עמיר

ניהול פרויקט - אדרי' צאלה קרניאל

נוף - אדרי' נוף טלי טוך ותמי ינר סרגוסי, אדריכלות נוף טוך-סרגוסי

הנדסת שיקום אתרי פסולת - אינג' יאיר סגל, א.י.ג.ל מהנדסים

קהילה ושיתוף ציבור - עידית אלחסיד ואיריס ונטורה, קומיוניטי

תנועה - אינג' גבי רוזן

אקולוגיה - ד"ר רון פרומקין

הידרולוגיה וניקוז - ד"ר נמרוד חלמיש, אפיק

אמנות, חינוך וסביבה - ד"ר מרטין וייל, אביטל גבע

ניהול עמותה - הדס מרשל

תכניות והדמיות: טוך סרגוסי אדריכלות נוף

צילומים: דני עמיר תכנון סביבתי בע"מ ■

מבט ממזרח לעבר פארק התעשייה- הר הפסולת לשעבר. הדמיה

מוצא את פתרוננו, במצב הנוכחי, באחת משתי חלופות, שאף אחת מהן אינה עומדת במבחן הסבירות:

א. המרחב החקלאי שבין היישובים טייבה וקלנסווה משמש כמקוד לפעילות הליכה וריצה המתקיימת בדרכים החקלאיות הקיימות, בין ערימות פסולת מסוגים שונים ואתרי פסולת פירטיים, ללא תשתית מינימאלית מתאימה וללא כל פיתוח.

ב. גמגמה ברורה ובלטת של שימוש בשטחים ציבוריים פתוחים של מושבים סמוכים של המועצה האזורית לכ השרון. שימוש זה, שהפך לאינטנסיבי, יוצר קונפליקטים עם תושבי המושבים.

החזון התכנוני המוצע בתכנית-האב מבטא כנראה את הסיכוי היחיד, בעשרות השנים הקרובות, לספק לתושבי קלנסווה (ואולי גם לתושבי טייבה), מערך שטחים פתוחים מגוון ועשיר (פארק נחלים, רשת שבילי הליכה ואופניים ומרכז מבקרים וחינוך סביבתי) על בסיס קרקע פרטית שתימסר לציבור. ניתוח המצב הקיים ומגמות התכנון והפיתוח מעלים ספק רב אם ניתן יהיה להקצות שטחים ציבוריים פתוחים בהיקף דומה במהלך תכנוני עתידי אחר. מערך השטחים הפתוחים המוצע יחבר בין יישובי לכ השרון הסמוכים והערים טייבה וקלנסווה וייצור מפגש חיובי ונדרש בין התושבים.

פיתוח הפארקים הציבוריים והשיקום האקולוגי-נופי של קטעי הנחל הצמודים לאתר, לרבות הכשרת שבילי טיול לציבור, המוצע בתכנית, יצוק תוכן אמיתי וממשי ליעוד הקרקע "נחל וסביבותיו" המסומן בתכנית המתאר המחוזית, אולם כיום מהווה "כתם צבע" על הנייר בלבד. נוסף לכך,

ניקוי ופינוי פסולת יבשה.

תחנת יריעות איטום בברות ההטמנה לרגלי ההר

מבחינה נופית - מתוכנן שיקום הנחל בעזרת שינוי החתך ותכנון שביל הליכה ורכיבה על אופניים לאורכו, אתנחתאות מוצלות ונקודות תצפית עם צמחיית גדות אופיינית